

PAPER DETAILS

TITLE: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Meslegi Tercih Nedenlerinin Gelecekte Beklentileri Üzerindeki Yordayıcı Etkilerinin İncelenmesi

AUTHORS: Hülya GÜLAY OGELMAN,Betül SARI,Dervise AMCA TOKLU,Leyla FETİHİ

PAGES: 16-32

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2780384>

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleği Tercih Nedenleri ve Gelecekte Beklentileri

Hülya GÜLAY OGELMAN^{1*} , Betül SARI² ,

Dervişe AMCA TOKLU³ & Leyla FETİHİ⁴

Gönderilme Tarihi: **18 Kasım 2022** Kabul Tarihi: **20 Şubat 2023**
DOI: 10.52974/jena.1206647

Öz:

Araştırmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklenti düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesidir. Çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin Okul Öncesi Öğretmenliği Programına kayıtlı olan 215 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların %77'si (n=165) kadın, %23'ü (n=50) erkektir. Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Tercih Nedenleri Derecelendirme Ölçeği [ÖTNED] ve Geleceğe Yönelik Beklentiler Ölçeği [GYÖB] kullanılmıştır. Verilerin analizleri Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi teknikleriyle gerçekleştirilmiştir. Bulgular okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercihinde etkili olan özgeci ve içsel nedenler ile gelecekte beklenti düzeyi arasında olumlu, dışsal nedenler ile gelecekte beklenti düzeyi arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Meslek tercihinde etkili olan özgeci, içsel ve dışsal nedenlerin bir arada öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeylerindeki değişimi açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeylerinin gelecekte beklentiyle ilişkili olduğu, iki değişkenin birlikte gelecekte beklenti düzeyini anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Mesleği tercih nedenleri, mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme değişkenlerinin bir arada gelecekte beklenti düzeyindeki değişimi açıklayabildiği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının duygu, düşünce, inanç ve beklentilerine yönelik yapılan çalışmalar, okul öncesi eğitimin gelişmesini ve kalitesinin artmasını sağlayabilecektir. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen bulgular, okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercihinde etkili olan nedenlerle gelecek beklentilerine ışık tutmak ve ilgili alan yazına katkı sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, meslek tercihi, gelecekte beklentiler, okul öncesi.

Atf:

Gülay Ogelman, H., Sari, B., Amca Toklu, D., & Fetihi, L. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri ve gelecekte beklentileri. *International Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 16-32. <https://doi.org/10.52974/jena.1206647>

¹Sinop Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-4245-0208

²Sinop Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-6799-923X

³Yakın Doğu Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Orcid ID: 0000-0003-2336-1741

⁴Kurum yok, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-0003-2593

*Corresponding Author: ogelman@sinop.edu.tr

Abstract:

This study aimed to investigate the predictive role of preschool teacher candidates' reasons for preferring the teaching profession on their expectations for the future. The study group consisted of 215 teacher candidates enrolled in the Preschool Teaching Program of a state university. 77% (n=165) of the participants were female and 23% (n=50) were male. In the study, the Personal Information Form, the Reasons for Preferring Teaching Rating Scale [RRTRS] and the Expectations for the Future Scale [EFS] were used. Data analyses were performed using Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and Multiple Linear Regression analysis techniques. Findings revealed that there was a positive correlation between the altruistic and internal reasons and the level of expectation for the future, which were effective in the career choice of preschool teacher candidates. There was also a negative correlation between the level of external reasons and the level of expectation for the future. It was determined that altruistic, internal, and external reasons effective in career choice and together they explained the change in the expectation levels of teacher candidates from the future. It was also determined that the levels of teacher candidates' preferring the profession willingly and attending the department voluntarily were related to the expectation for the future, and the two variables together predicted the level of expectation for the future. It was determined that the variables of reasons for preferring the profession, preferring the profession voluntarily, and attending the department voluntarily could explain the change in the level of expectation for the future. Studies on the feelings, thoughts, beliefs, and expectations of teacher candidates will enable the development of pre-school education and increase its quality. In this context, findings obtained from the study are important in terms of shedding light on the reasons that are effective in preschool teacher candidates' choice of profession and their future expectations and contributing to the related literature.

Keywords: Teacher candidates, career choice, expectations for the future, preschool.

GİRİŞ

Modern dünyada hem ulusal hem de uluslararası ölçekte toplumsal yaşamın ve sosyal sistemin temel yapı taşlarından biri olan eğitim sistemi, öğretmenlik mesleğinin tüm dünyada önemli ve büyük bir iş gücü olarak varlığını sürdürmesine ortam hazırlamıştır. UNESCO İstatistik Enstitüsü Raporunda (2016), dünya genelinde yaklaşık 85 milyon öğretmenin bulunduğu ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kapsamında 2030 yılına kadar 68.8 milyon öğretmenin daha okul öncesi, ilköğretim ve ortaokul kademelerinde istihdam edilmelerinin öngörüldüğü belirtilmektedir. Gerek dünyada gerekse Türkiye’de okul öncesi eğitimin yaygınlaşması sonucunda okul öncesi öğretmene duyulan ihtiyaç devamlılık gösterebilmektedir. Nitekim yapılan hesaplamalar ışığında okul öncesi dönemdeki açığı kapatmak için küresel olarak 43 milyon çalışanın (öğretmenler, çocuk gelişimi uzmanları, özel eğitim uzmanları, yöneticiler, idari personeller) gerekli olduğu tahmin edilmektedir (Devercelli & Beaton-Day, 2020). Türkiye’de öğretmen eğitimi gerçekleştiren Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) Lisans Atlası (b.t.) verilerine göre Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı 67 Devlet Üniversitesi 13 Vakıf Üniversitesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde faaliyet gösteren 6 üniversite olmak üzere toplam 87 üniversitede bulunmaktadır. Okul öncesi öğretmenliği lisans programının Türkiye’de ve KKTC’deki üniversitelerde yaygın olmasının yanı sıra kontenjanlarının da birçok öğretmenlik branşına göre fazla olduğu söylenebilir. Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi (b.t.) 2020, 2021 ve 2022 verilerine göre son 3 eğitim-öğretim yılında yıllık bazda ortalama olarak 5.660 öğrenci olmak üzere toplamda 16.982 öğrenci Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programına kayıt yaptırmıştır. Ayrıca YÖK Meslek Atlası (2020) verilerine göre Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programına yerleşen öğrencilerin tercih eğilimleri ve tercih listelerinde yer verdikleri programlar incelendiğinde öğrencilerin Okul Öncesi Öğretmenliğinden (%58,6) sonra sırasıyla Özel Eğitim Öğretmenliğine (%14,1), Türkçe Öğretmenliğine (%13,1) ve Sınıf Öğretmenliğine (%3,2) yer verdikleri belirlenmiştir. Öte yandan 2020-2022 tarihleri arasında Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programına kayıtlı toplam öğrenci sayısı incelendiğinde yıllık ortalama 26.739 öğrencinin farklı eğitim kademelerinde lisans eğitimi gördüğü tespit edilmiştir. Aynı tarih

aralığında, okul öncesi öğretmenliğinden mezun olan öğrencilerin sayıları incelendiğinde, her yıl ortalama olarak 5.589, son üç yılda ise 16.768 mezun verilmiştir. Belirtilen tarihlerde kadın okul öncesi öğretmen adayı sayısının erkek öğretmen adaylarından fazla olduğu görülmektedir (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, b.t.).

Okul öncesi öğretmenliğine ilişkin çarpıcı istatistikler doğrultusunda, bu branşın tercih edilmesinde etkili olabilecek değişkenler, öğretmen adaylarının motivasyon kaynakları akla gelebilmektedir. Motivasyon kaynakları, okul öncesi öğretmenliği başta olmak üzere diğer öğretmenlik branşlarının ve hatta tüm meslek dallarının tercihinde etkili bir faktördür. İnsanların kariyer seçimlerini belirlemede etkili olan motivasyon kaynaklarının karmaşık olması ve her zaman tam anlamıyla akılcı kararlara dayanmaması meslek ve davranış psikolojisi alanlarında çalışan uzmanların belli bir kariyer yolu çizirken insanları etkileyen faktörlerin neler olduğu üzerine odaklanmalarına neden olmuştur (Kılınç, Watt & Richardson, 2012). Bu bakımdan, öğretmenliğin beraberinde getirdiği stres kaynakları ve zorlukların çeşitliliği bakımından talepkâr ve zorlu bir meslek olarak görülmesiyle (Alexander 2008; Kieschke & Schaarschmidt, 2008; Kızıltepe, 2015) görev yapan önemli sayıda öğretmenin mesleği bırakması veya bırakma eğiliminde olmasına rağmen (Ingersoll & Thomas, 2003; NEU, 2018) öğretmenlik çeşitli sebep ve motivasyon kaynaklarından dolayı dünya çapında en çok tercih edilen ve saygı duyulan meslek dallarından birisidir. Varkey Vakfı tarafından 21 ülkede yürütülen araştırmaya dayalı olarak hazırlanan Küresel Öğretmen Statü Endeksi'ne (2013) göre Türkiye, öğretmenlere en çok saygı duyulan ilk 4 ülkeden biri olarak belirlenmiştir. Varkey Vakfı'nın (2018) 5 yıl sonra hazırladığı Küresel Öğretmen Statü Endeksi'ne göre Türkiye öğretmene en çok saygı duyulan ilk 10 ülkede 7. sırada yer almıştır. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünde gerileme olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Alan yazında, öğretmenlik mesleğini bir kariyer yolu olarak tercih etmenin altında yatan motivasyonların çok boyutlu olduğu ortaya konulmaktadır (Kızıltepe, 2015). Çeşitli çalışmalar sosyal statü, kişisel hedeflerle kariyer uyumu, aile için zaman ayırma olanağı, önceki kararlar, finansal kazanç (Richardson & Watt, 2005), çocuklarla ve yetişkinlerle çalışma, geleceği şekillendirme, algılanan öğretme becerileri, sosyal katkı sağlama ve sosyal etki, iş güvenliği, geçmiş öğrenme ve öğretme deneyimleri, yedek kariyer tercihi, (Kılınç, Watt & Richardson, 2012; König & Rothland, 2012), içsel sebepler, mesleki faydalar, fırsatlar, yetenek, özgecil bakış açısı, anlamlı ilişkiler (Thomson, Turner, & Nietfeld, 2012), sosyal beklentiler, kültürel anlayış, cinsiyet rolleri, ekonomik durumlar, duygusal sermaye, aile baskısı, demografik özellikler (Gore vd., 2015) gibi çok sayıda unsurun öğretmen adaylarının meslek tercihlerini şekillendirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının bu mesleği tercih nedenlerinin altında yatan geniş yelpazedeki motivasyon kaynaklarının “özgeci”, “içsel” ve “dışsal” unsurlar olmak üzere üç ana kategori altında gruplandırılması konusunda bazı kaynaklar bulunmaktadır (Bastick, 2000; Minaz, 2019; Richardson & Watt, 2005). Carlo ve meslektaşları (2013) tarafından Avrupa Komisyonu çatısı altında Öğretmenlik Mesleğinin Çekiciliğini Geliştirmek Üzere Politika Önerileri adlı raporuna göre, öğretmen olma motivasyonu, farklı yaşlardaki çocuklarla çalışma isteği, aktarıma değer verme isteği veya toplumsal olarak değerli bir şey yapma isteği gibi faktörleri içermektedir. Bu rapor, yaş grubu ve cinsiyetten bağımsız olarak, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini seçerken finansal faktörlere kıyasla öğretmenlik mesleğinin özgeci yönlerine daha fazla değer verdiğini, ancak finansal faktörlerin öğretmenler için önemini koruduğunu göstermektedir. Finansal ve özgeci yönlerin yanı sıra her öğretmenlik branşının kendine has durumları, özellikleri söz konusudur. Bununla bağlantılı olarak okul öncesi öğretmenliği, hitap ettiği yaş grubu ve çocukların gelişimsel özellikleri bakımından kendine özgü mesleki dinamiklere ve özelliklere sahiptir.

Okul öncesi öğretmenliğinin mesleki dinamikleri ve bu branşa talebin fazlalığı, gençlerin bu branşı neden tercih ettiğini ve özgeci nedenler ile finansal nedenlerin bu tercihte oynayabileceği rollerin ortaya konulmasının önemini akla getirmektedir. Konu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazında yapılmış çeşitli çalışmalara rastlamak mümkündür. Örnek olarak Ciuciu ve Robertson'ın (2019) okul öncesi öğretmeni olmaya karar vermiş kişilerin motivasyon kaynaklarını inceledikleri çalışmada, kariyer gelişimi, aile ve iş uyumu gibi faydacı faktörlerle çocukların öğrenme ve gelişimini destekleme gibi içsel faktörlerin etkili olduğunu gözlemlemişlerdir. Buldur, Keskin ve Börekçi'nin (2021) okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerini incelemek amacıyla 90 okul öncesi öğretmen adayı ile birlikte yürüttükleri çalışmada, iç motivasyon kaynaklarının dış motivasyon kaynaklarına oranla daha önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda katılımcılar okul öncesi öğretmeni olma isteklerindeki içsel sebepler olarak sırasıyla “ideal mesleği olması”, “kişiliğe ve karaktere uygun olması”, “çocuklarla iletişimin güçlü olması”, “çocukluk hayali olması” ve “öğretmeyi çok sevmek” faktörlerini, dış motivasyon kaynaklarını sırasıyla “öğretmenlik mesleğinin kolay ve rahat olması”, “iş bulma ve atama garantisi olması” “çevrenin etkisi”, “ailenin isteği”, “kadınlara uygun meslek olması”, “üniversite yerleştirme puanının yetmesi”, ve “çalışma ve mesai saatlerinin az olması” faktörleri olarak belirtmişlerdir. Öte yandan, Doğrul ve Kılıç'ın (2020) okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen çeşitli değişkenlere odaklandıkları çalışmada, öğretmen adayları bu mesleği seçerken başta alana ilgi duyma olmak üzere atama ihtimalinin fazla olması, meslek sahibi olma ve ailenin isteği gibi sebeplerin tercihlerini etkileyen faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmen adaylarının akademik motivasyon düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğunu inceleyen Çeliköz (2009) öğretmen adaylarının iç motivasyonlarının “okulu seçme nedenleri”, “mezuniyet sonrası bir iş bulabilme ihtimalleri”, “tercih sıraları”, “gelecek beklentileri” “yüksek lisans yapma arzuları” gibi faktörlerden etkilenirken, dış motivasyon düzeylerinin “bir iş bulabilme ihtimalleri”, “öğretmene karşı tutumları”, sosyal çevreleri, eğitim materyallerinin etkinliği, kardeş sayıları ve gelir düzeyleri gibi faktörlerden etkilendiğini ortaya koymuştur. Görüldüğü gibi konu ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda küçük çocukların öğretmeni olma noktasında içsel motivasyonun ön planda olabileceği ancak dışsal motivasyon kaynaklarının da önem taşıyabildiği söylenebilir.

König ve Rothland (2012), öğretmenlik mesleğini seçmenin altında yatan motivasyon kaynaklarını incelemenin özellikle bu alanda diploma almış kişilerin neden öğretmenlik yapmayı tercih etmeyebildiğini veya kısa bir süre sonra alanı terk edebildiğini açıklamak açısından önem taşıdığını savunmuştur. Gençleri bu mesleğe yönelten çok çeşitli motivasyon kaynakları ve güdüleyiciler bulunmasına karşılık Kızıltepe (2015) öğretmen adaylarının konu ile ilgili olarak daha tam anlamıyla olgunlaşmamış bir bakış açısına sahip olduklarını belirtmiştir. Kızıltepe (2015), öğretmen adaylarının mesleğin olumsuz yanlarını, zorluklarını ve alanda öğretmenlerin deneyimlediği baskı ile ilgili boyutları gözden kaçırdıklarını ya da görmezden geldiklerini belirtmiştir. Bu noktada, öğretmen adaylarının bu mesleği seçmelerinde etkili olan güdüleyicilerin neler olduğunu tespit etmek kadar öğretmen adaylarının öğretmenlikle ilgili gelecek beklentilerinin neler olduğunu incelemek de büyük önem arz etmektedir. Alan yazındaki bazı çalışmalar öğretmen adaylarının gelecek ile ilgili beklentileri hakkında bazı ipuçları sağlamaktadır. Örnek olarak, Lysaght, O'Leary ve Scully (2018) öğretmen adaylarının bir kariyer olarak öğretmenlik mesleğinden yüksek beklentileri olduğunu ortaya koymuştur. Öğretmen adayları, değerli bir iş yapma, öğrencilerin başarısından tatmin olma ve kişisel tatmin ile ilgili yüksek beklentileri olduğunu belirtirken, maaş beklentilerinin düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Bedel (2013) farklı üniversitelerde okul öncesi eğitimi bölümünde okuyan öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik

mesleğine ilişkin yüksek olumlu tutumlara sahip olduğunu fakat bu durumun gelecek planlamalarına tam anlamıyla yansımadağını ortaya koymuştur. Aynı araştırmada, katılımcıların % 50.3'ünün okul öncesi öğretmeni olarak çalışmak istediği, % 59.8'inin hem öğretmen olmayı ve hem de yüksek öğretime devam etmeyi planladığı, % 17'sinin başka bir işte çalışma ya da öğretmenlik dışında kariyer planlamaları yaptığı belirlenmiştir (Bedel, 2013). Alan yazın taramasında, okul öncesi öğretmenliği tercih edilen bir öğretmenlik branşı olmakla birlikte öğretmen adaylarının bölümü tercih nedenleri ve gelecekte beklentilerini inceleyen çalışmalar sınırlı olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklentileri üzerindeki yordayıcı etkilerini ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmen adaylarının tercih nedenleri, meslek hayatlarındaki performanslarını çeşitli şekillerde (sınıf yönetimi, öğretmen-çocuk iletişimi, aile katılımı vb.) etkileyebilecek bir değişkendir (Mihelič vd., 2022). Bu nedenle çalışmanın, konu ile ilgili alan yazına katkılar sunabileceği, sonraki çalışmalara yol gösterebileceği düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının meslek ile ilgili algılarının, bakış açılarının ortaya konulması, öğretmenlik mesleğinin anlaşılmasını destekleyebilecektir.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklentileri üzerindeki yordayıcı etkilerinin incelenmesidir. Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri (özgeci, dışsal ve içsel) ile gelecekte beklenti düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
2. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri (özgeci, dışsal ve içsel), gelecekte beklenti düzeyini birlikte anlamlı biçimde yordamakta mıdır?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme devam etme istekleri ile gelecekte beklenti düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
4. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme devam etme istekleri birlikte gelecekte beklenti düzeylerini anlamlı biçimde yordamakta mıdır?
5. Okul öncesi öğretmen adaylarının tercih nedenleri (özgeci, dışsal ve içsel), mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme devam etme istekleri birlikte gelecekte beklenti düzeylerini anlamlı biçimde yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklentileri üzerindeki yordayıcı etkilerinin incelendiği bu çalışmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin Okul Öncesi Öğretmenliği Programına kayıtlı olan 215 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılacak öğretmen adaylarını belirleme sürecinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Katılımcıların %77'si (n=165) kadın, %23'ü (n=50) erkektir. Öğretmen adaylarının sınıf kademesine göre dağılımları incelendiğinde katılımcıların % 20'si (n=44) 1.sınıf iken % 36'sı (n= 77) 2. sınıf, %34'ü (n= 72) 3. sınıf ve % 10'u (n= 22) 4. sınıf öğrencisidir. Öte yandan çalışma grubunun %28'i (n=60) 18-20 yaş arası, % 68'i (n=147) 21- 25 yaş arası ve %4'ü (n=8) 26 yaş ve üstü öğretmen adaylarından oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Tercih Nedenleri Derecelendirme Ölçeği [ÖTNED] ve Geleceğe Yönelik Beklentiler Ölçeği [GYÖB] kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formunda, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyinin belirlenmesine yönelik sorular ile “Okul öncesi öğretmenliğini isteyerek mi seçtiniz?” sorusu ve “Okul öncesi öğretmenliği bölümüne isteyerek devam ediyorum” cümle kalıbı yer almıştır.

Öğretmenlik Tercih Nedenleri Derecelendirme Ölçeği [ÖTNED]

ÖTNED, öğretmen adaylarının mesleği tercih etmesinde etkili olan faktörlerin etki düzeylerini ölçmek için Bursal ve Buldur (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 22 maddeden oluşmakta ve 4'lü likert tipi derecelendirme sistemi üzerine temellendirilmektedir. Ölçek maddeleri “1: Tamamen Etkisiz”, “2: Biraz Etkili”, “3: Etkili” ve “4: Çok Etkili” seçeneklerini içermekte ve puanlandırması bu düzeylere göre yapılmaktadır (Bursal & Buldur, 2013). Dışsal nedenler faktörü 8 madde içermektedir. Özsel nedenler faktörü “özgeci nedenler” ve “içsel nedenler” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır (Bursal & Buldur, 2013). Özsel nedenler faktörünün “içsel nedenler” alt boyutu 8, “özgeci nedenler” alt boyutu 6 maddeden oluşmaktadır. Özgeci nedenler alt boyutunda yer alan maddeler arasında “Öğrencilerime iyi bir rol model olma isteğim”; içsel nedenler alt boyutunda yer alan maddeler arasında “beni gelecekte mutlu edecek bir ölçek olması”; dışsal nedenler alt boyutunda yer alan maddeler arasında ise “tatillerin fazla olması” bulunmaktadır. Ölçekte özsel nedenler için iç tutarlılık katsayısı .88, dışsal nedenler için $\alpha=.76$ olarak bulunmuştur. Özsel nedenlerin altında yer alan içsel nedenler için .76, özgeci nedenler için .82 olarak hesaplanmıştır. ÖTNED ölçeği puanının yüksek olması incelenen etkenin öğretmenlik tercihinde daha yüksek etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Bursal & Buldur, 2013). Bu çalışma kapsamında dışsal nedenler için iç tutarlılık katsayısı .78, içsel nedenler için .88 ve özgeci nedenler için .81 olarak tespit edilmiştir.

Geleceğe Yönelik Beklentiler Ölçeği [GYÖB]

Bursal ve Buldur (2013) öğretmen adaylarının geleceğe yönelik beklenti düzeylerini analiz etmek için geliştirdiği GYÖB ölçeği dördü olumsuz, altısı olumlu olmak üzere 10 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek maddeleri “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum,” “3: Katılıyorum”, “4: Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 4'lü likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar geleceğe yönelik olumlu beklentilerin olduğunu ifade eder (Bursal & Buldur, 2013). Ölçek maddeleri arasında “Öğretmenlik yaptıkça mesleğimi daha da çok seveceğimi düşünüyorum.” ve “Öğretmenliği severek yapacağıma inanıyorum.” maddeleri bulunmaktadır. GYÖB ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .82 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan maddelerin sahip olduğu en düşük faktör yükü .51 olarak ortaya konulmuştur (Bursal & Buldur, 2013). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .83'tür.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın planlanma aşamasında Yakın Doğu Üniversitesi İnsan Araştırmaları ve Etik Kurulu'na başvurulmuştur. İlgili etik kurul tarafından alınan 06.04.2022 tarihli karar ile araştırmanın İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğuna karar verilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde Google Formlar kullanılmış ve katılımcılardan kendileri ile paylaşılan link üzerinden çevrimiçi ortamda kendileri hakkındaki demografik bilgilere dair soruları ve ÖTNED ve GYÖB ölçeklerini içeren anketleri doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın amacı, süreç, katılımcı hakları ve etik değerler ile ilgili bilgilere katılımcılara gönderilen formda bulunan Açıklama ve Rıza Metni içinde yer verilmiş ve katılımcıların

bilgilendirilmiş onayı talep edilmiştir. Araştırma sürecinde herhangi bir etik problemle karşılaşmamak için araştırma “*Bilinçli onay*”, “Gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermeme”, “Aldatmama/yanıltmama” ve “Verilere sadık kalma” ilkeleri çerçevesinde planlanmıştır. Veri toplama sürecinde toplanan verilerin katılımcı kimlikleri ile eşleştirilmeyeceği taahhüt edilmiş ve bu doğrultuda katılımcılardan veriler isimsiz bir şekilde online platform üzerinden toplanmıştır.

Veri Analizi

Veri analizi sürecinde ÖTNED ve GYÖB ölçeklerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkinin derecesi ve yönünün tespiti için iki değişken arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. ÖTNED ölçeğinin dışsal nedenler alt boyutundan elde edilen analiz sonuçlarına göre basıklık değeri -.508 ve çarpıklık değeri .169 olarak bulunmuştur. Öte yandan içsel nedenler alt boyutu için basıklık değeri -.488 ve çarpıklık değeri -.373 iken özgeci nedenler alt boyutu için basıklık değeri .386 ve çarpıklık değeri -.566 olarak tespit edilmiştir. GYÖB ölçeğinden elde edilen analiz sonuçlarına göre basıklık değeri .225 iken çarpıklık değeri -.423’tür. Basıklık ve çarpıklık değerleri -1.5 ile +1.5 aralığında olduğu zaman verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Analizler sonucunda elde edilen değerler -1.50 ile +1.50 aralığında olduğu için dağılımın normal olduğuna karar verilmiş ve veri analizi parametrik testler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda değişkenler arasındaki ilişki analiz edilirken en yaygın kullanılan korelasyon türü olan ve değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin derecesini ölçen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı’na (Gravetter vd., 2021) başvurulmuştur. Aynı analiz öğretmen adaylarının mesleği tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme değişkenleri ile gelecekte beklentileri arasındaki ilişkiyi saptamak için de uygulanmıştır. Veri analizi sürecinde ÖTNED ölçeğinin alt boyutları olan dışsal nedenler, içsel nedenler ve özgeci nedenler ile öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etmeleri bağımsız değişken, öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeyleri ise bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır. Çoklu doğrusal regresyonun varsayımları, çoklu doğrusal bağlantı, uç değerler, otokorelasyon, hataların normalliği ve eş varyans için bir dizi teşhis grafiği ve testi kullanılarak incelenmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmaması için VIF değerinin 10’dan küçük olması gerekmektedir (Hair vd., 1995). Çoklu doğrusallık varsayımı analizleri sonucunda elde edilen VIF değerleri 1.097 ile 2785 arasında değişmektedir. Verideki uç değerlerin tespitinde başvuru Cook’s D değeri 1’den büyük olmamalıdır (Cook & Weisberg, 1982). Ölçümler sonucunda elde edilen bulgular Cook’s D değerinin .095 ile .133 arasında değiştiğini göstermektedir. Regresyon modelinde hata terimleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran otokorelasyonu ölçmek Durbin Watson İstatistiği kullanılmaktadır. 1,5 ile 2,5 civarındaki Durbin Watson test değeri otokorelasyon olmadığını göstermektedir (Kalaycı, 2010 akt. Alkaya vd., 2016). Analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlerin 1.723 ile 2.024 arasında değiştiğini göstermektedir. Analizler sonucunda elde edilen grafikler hataların normal dağıldığını ve eşvaryanslılık (homoskedastisite) varsayımının karşılandığını göstermektedir. Analizler sonucunda elde edilen veriler regresyon analizi için gerekli varsayımların karşılandığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni bir arada yordama düzeyini analiz etmek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi’ne başvurulmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1 ve Tablo 2’de okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklentileri ile arasındaki ilişkiye ve gelecekte beklentilerini yordama düzeylerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda Tablo 1’de okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği

tercihlerinde etkili olan özgeci, içsel ve dışsal nedenler ile geleceğe yönelik beklentileri arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleği Tercih Nedenleri ile Gelecekte Beklentileri Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi Sonuçları

Değişkenler	$\bar{X}$	SD	r
Özgeci nedenler	18.53	3.63	.695*
Gelecekte beklenti	19.01	4.99	
Dışsal nedenler	19.92	4.94	-.256*
Gelecekte beklenti	19.01	4.99	
İçsel nedenler	24.01	5.55	.690*
Gelecekte beklenti	19.01	4.99	

*p <.01

Tablo 1' e göre, okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklentileri ile mesleği tercih etmelerinde etkisi olan özgeci nedenler ($r = .695$, $p < .01$) ve içsel nedenler arasında ($r = .690$; $p < .01$) olumlu yönde, orta düzeyde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre öğretmen adaylarının meslek tercihinde etkili olan içsel ve özgeci nedenler arttıkça/azaldıkça gelecekte beklentileri artmakta/azalmaktadır. Öte yandan meslek tercihinde etkili olan dışsal nedenlerle gelecekte beklenti arasında olumsuz yönde, düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.256$, $p < .01$). Öğretmen adaylarının tercihinde etkili olan dışsal nedenler arttıkça/azaldıkça gelecekte beklentileri de azalmakta/artmaktadır.

Tablo 2' de okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerine yönelik özgeci, içsel ve dışsal nedenlerin geleceğe yönelik beklentilerini yordama düzeylerine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleği Tercih Nedenlerinin Gelecekte Beklentilerini Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Std. Er.	β	t	p
Özgeci nedenler	.093	.447	6.596	.000*
Dışsal nedenler	.048	-.154	-3.268	.001*
İçsel nedenler	.063	.324	4.643	.000*
R = .757		R ² = .573		
F = 94.528		p = .000*		

*p <.01

Tablo 2'e göre özgeci nedenler, içsel nedenler ve dışsal nedenlerin bir arada gelecekte beklentiyi anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir ($R = .757$, $R^2 = .573$, $F = 94.528$, $p < .01$). Bu değişkenler birlikte, gelecekte beklenti düzeyindeki değişimin %57'sini açıklamaktadır. Analiz sonuçlarından elde edilen anlamlılık değerleri, her üç yordayıcı değişkenin de öğrencilerin gelecekte beklentilerini belirlemede istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar olduğunu ortaya koymaktadır ($p < .01$). Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeylerini açıklamada etkili olan en önemli değişken özgeci nedenler ($\beta = .447$), ikinci değişken içsel nedenler ($\beta = .324$) ve üçüncü değişken ise dışsal nedenlerdir ($\beta = -.154$). Bulgular, gelecekte beklenti ile özgeci ve içsel nedenler arasında olumlu yönde; dışsal nedenler arasında ise olumsuz yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3 ve Tablo 4’te okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme tercihlerinin gelecekte beklenenleri ile arasındaki ilişkiye ve gelecekte beklenenlerini yordama düzeylerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda Tablo 3’te okul öncesi öğretmenlerinin mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam tercihleri ile gelecekte beklenenleri arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleği İsteyerek Tercih Etme ve Bölüme İsteyerek Devam Etmeleri ile Gelecekte Beklenenleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi Sonuçları

Değişkenler	$\bar{X}$	SD	r
Mesleği isteyerek tercih etme	1.19	.39	.445*
Gelecekte beklenti	19.01	4.99	
Bölüme isteyerek devam etme	1.09	.29	.445*
Gelecekte beklenti	19.01	4.99	

*p <.01

Tablo 3 incelendiğinde, okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etmeleri ile gelecekte beklenenleri arasında olumlu yönde, orta düzeyde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir ($r=.445$, $p<.01$). Elde edilen veriler okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme eğilimleri arttıkça/azaldıkça gelecekte beklenenlerinin de arttığını/azaldığını göstermektedir.

Tablo 4’te okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etmelerinin gelecekte beklenenlerini yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleği İsteyerek Tercih Etme ve Bölüme İsteyerek Devam Etmelerinin Birlikte Gelecekte Beklenenlerini Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Std. Er.	β	t	p
Mesleği isteyerek tercih etme	.891	.289	4.120	.000*
Bölüme isteyerek devam etme	1.205	.290	4.134	.000*
R= .508	R ² = .258			
F= 36.842	p=.000*			

*p <.01

Tablo 4’ te, öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme tercihlerinin gelecekte beklenti düzeyleri ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir ($R=.508$, $R^2=.258$, $F=36.842$, $p<.01$). Mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme tercihleri bir arada öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeylerindeki varyasyonun % 25’lik dilimini açıklamaktadır. Her iki yordayıcı değişkene ait anlamlılık değerleri incelendiğinde hem mesleği isteyerek tercih etme tercihinin hem de bölüme isteyerek devam etme tercihinin ayrı ayrı öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeylerini yordamada istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.01$). Analiz sonucunda ulaşılan

standartlaştırılmış regresyon katsayıları, bölüme isteyerek devam etme değişkeninin ($\beta = .290$) okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeylerindeki değişimi açıklamada ilk sırada yer aldığını gösterirken mesleği isteyerek tercih etme değişkeninin ($\beta = .289$) ikinci sırada yer aldığını ortaya koymaktadır. Bulgular, öğretmen adaylarının gelecekte beklenti düzeyleri ile mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme tercihleri arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme isteklerinin arttıkça/azaldıkça gelecekte beklentilerinin arttığını/azaldığını göstermektedir.

Tablo 5'te okul öncesi öğretmen adaylarının bölümü tercih nedenleri ve mesleğe isteyerek başlayıp isteyerek devam etmelerinin gelecekte beklentilerini yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Bölümü Tercih Nedenleri ve Mesleğe İsteyerek Başlayıp Devam Etmelerinin Gelecekte Beklentilerini Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Std. Er.	β	t	p
Özgeci nedenler	.094	.426	6.239	.000*
Dışsal nedenler	.047	-.151	-3.247	.001*
İçsel nedenler	.067	.259	3.494	.001*
Mesleği isteyerek tercih etme	.725	.078	1.364	.174
Bölüme isteyerek devam etme	.947	.093	1.676	.095
R= .767		R ² =.589		
F= 59.889		p=.000*		

*p < .01

Tablo 5'te beş değişkenin birlikte gelecekte beklenti ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir (R=.767, R²=.589, F=.59.889, p < .01). Yordayıcı değişkenler öğretmen adaylarının gelecekte beklentilerindeki değişimin %58'ini açıklamaktadır. Bununla birlikte yordayıcı değişkenlerden özgeci nedenler (p < .01), dışsal nedenler (p < .01) ve içsel nedenler (p < .01) gelecekte beklenti ile istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye sahipken mesleği isteyerek tercih etme (p > .01) ve bölüme isteyerek devam etme (p > .01) değişkenleri gelecekte beklenti değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı yordayıcıları değildir. Başka bir değişle Tablo 3 ve Tablo 4'teki bulgulara göre öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeyleri, gelecekte beklenti düzeyleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahipken (r=.445, p<.01; r=.445, p<.01) ve gelecekte beklentinin (R=.508, R²=.258, F= 36.842, p<.01) anlamlı yordayıcılarıyken tercih nedenleri ile birlikte analize sokulduklarında iki bağımsız değişkenin gelecekte beklentiyi yordama düzeyi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Öte yandan Tablo 2'deki bulgular ışığında mesleği tercihle ilgili üç nedenin bir arada gelecekte beklentinin %57'lik kısmını açıkladığı görülürken; Tablo 5'te regresyona öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme değişkenleri dâhil edildiğinde bağımsız değişkenlerin bir arada bağımlı değişkendeki değişikliği açıklama oranının %58'e çıktığı görülmektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayıları ışığında bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etki sırasına bakıldığında okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklentilerini yordamada ilk sırada gelen değişken özgeci nedenler ($\beta = .426$) iken ikinci sırada içsel nedenler ($\beta = .259$) ve üçüncü sırada dışsal nedenler ($\beta = -.151$) bulunmaktadır. Analiz sonucunda elde edilen beta değerinin işareti gelecekte beklenti ile dışsal sebepler arasında olumsuz yönde bir

ilişki olduğunu ortaya koyarken; içsel nedenler ve özgeci nedenler ile olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenlerinin gelecekte beklentileri üzerindeki yordayıcı etkilerinin incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının gelecekte beklentileri ile meslek tercihindeki özgeci ve içsel nedenler arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır. Meslek tercihindeki içsel ve özgeci nedenler arttıkça/azaldıkça gelecekte beklentileri artmakta/azalmaktadır. Meslek tercihindeki dışsal nedenlerle gelecekte beklenti arasında olumsuz yönde, anlamlı bir ilişki söz konusudur. Meslek tercihindeki dışsal nedenler arttıkça/azaldıkça okul öncesi öğretmen adaylarının gelecekte beklentileri de azalmakta/artmaktadır. Bulgulara göre özgeci, içsel ve dışsal nedenler bir arada gelecekte beklenti düzeyini anlamlı biçimde yordamaktadır. Üç tercih nedeni, birlikte gelecekte beklenti düzeyinin önemli bir kısmını açıklayabilmektedir.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeyleri ile gelecekte beklentileri arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeyleri arttıkça/azaldıkça gelecekte beklenti düzeyi artmaktadır/azalmaktadır. Mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeyleri bir arada, gelecekte beklenti düzeyindeki değişimi anlamlı biçimde yordamaktadır. Özgeci, içsel ve dışsal nedenler, mesleği isteyerek tercih etme ve bölüme isteyerek devam etme düzeyleri olmak üzere beş değişkenin bir arada gelecekte beklentiye anlamlı düzeyde yordadığı ortaya konulmuştur. Beş değişken birlikte gelecekte beklenti düzeyinin önemli bir kısmını açıklayabilmektedir. Görüldüğü üzere okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri, bölüme isteyerek gelmeleri ve devam etmelerinin gelecek beklentileri üzerinde etkisi bulunmaktadır. Küçük çocuklarla çalışacak olan okul öncesi öğretmen adaylarının bölümlerini tercih ederken içsel ve özgeci nedenlerin dışsal nedenlerden daha etkili olması, bilinçli tercihlerde bulunmaları ve eğitimlerine isteyerek devam etmeleri okul öncesi eğitimin kalitesi açısından önem taşımaktadır.

Konu ile ilgili alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde; Yazıcı (2013), okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara karşı ilgi, istek ve sevgisinin hem eğitimin kalitesini arttıracak hem de mesleki doyumu destekleyebileceğini ifade etmiştir. Büyükşahin ve Şahin (2017) çalışmasında, öğretmenin mesleğini, çocukları sevmesinin, sosyal ve sabırlı bir rehber olmasının kaliteyi arttıracak ilişkili bulgular paylaşmışlardır. Heinz (2015), kaliteli bir eğitimin mesleğini seven, mesleğine yönelik motivasyonu yüksek düzeyde olan öğretmenlerle sağlanabileceğini ifade etmiştir. Lin ve meslektaşları (2012), öğretmen adaylarının mesleğe yönelik motivasyonlarının öğretmenlik eğitiminin başarısıyla ilişkili olabildiğini belirtmiştir. Jungert, Alm ve Thornberg (2014) özgeci nedenlerle meslek tercihi ile okulu bırakma arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu ifade etmiştir. Görüldüğü üzere üniversite tercihleri sırasında tüm mesleklerde olduğu gibi öğretmenliğin de bilinçli ve idealist bir bakış açısı ile tercih edilmesi, kısa vadede öğretmen adaylarının eğitim sürecindeki motivasyonunu olumlu yönde destekleyebilecek, uzun vadede çocuk-öğretmen-anne-baba iletişimini destekleyebilecek ve eğitimin kalitesini arttıracaktır. Bu çalışmada da öğretmen adaylarının mesleği isteyerek tercih etme ve devam etme değişkenlerinin gelecekte beklentilerini etkileyebileceği görülmektedir. Bu doğrultuda belirtilen konu ile ilgili araştırmalarla bu çalışmanın bulgularının örtüştüğü söylenebilir. Alan yazın taraması sonucunda, bu çalışma ile doğrudan örtüşen bir

araştırmaya rastlanılmamıştır. Benzer çalışmalara bakıldığında, Buldur, Keskin ve Börekçi (2021), 90 okul öncesi öğretmen adayıyla yaptığı araştırmada, bölüm tercihinde içsel nedenlerin dışsal nedenlere kıyasla daha etkili olduğunu belirlemişlerdir. Aynı çalışmada, bölümün ilk sıralarda tercih düzeyinin daha yüksek olduğu ve öğretmen adaylarının bölümden memnun oldukları ortaya konulmuştur. Bursal ve Buldur (2016) tarafından 477 ilköğretim öğretmen adayıyla yapılan araştırmada da, özgeci ve içsel nedenlerin tercihlerde daha etkili olduğu, özgeci ve içsel nedenlerle gelecekte beklenti arasında olumlu düzeyde, dışsal nedenlerle gelecekte beklenti arasında olumsuz düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Doğrul ve Kılıç (2020), 170 okul öncesi öğretmen adayıyla yaptığı araştırmada, adayların bölümü isteyerek tercih ettiklerini ve içsel nedenlerin dışsal nedenlere göre daha ön planda olduğunu belirlemişlerdir. Rutten ve Badıalı (2020), öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada özgeci ve içsel tercih nedenlerin öğretmen olmada belirleyici olup, “bir farklılık ortaya koyma arzusu”nun ve öğretmenlik mesleğine karşı olumlu algının yaygın olduğu belirtilmiştir. Bazı uzmanlar (Moody, 2009; Recciha vd., 2009) öğretmen adaylarının mesleğe bakış açılarının, mesleğe karşı tutumlarının gerek öğretmenlik eğitimi sürecini gerekse meslek hayatını etkileyebilecek değişkenler olduğunu belirtmişlerdir Ekiz (2006) tarafından 408 sınıf öğretmeni adayıyla yapılan araştırmada, meslek tercihinde “iş bulma kaygısı, puanın yetersiz olması” olarak ifade edilen dışsal nedenlerin, “mesleği sevmek” şeklinde belirtilen içsel nedenden daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu noktada, Ekiz’in (2006) çalışması ile bu araştırmanın bulguları arasında farklılık olduğu söylenebilir. Karadağ (2012), 82 Türkçe öğretmen adayı ile gerçekleştirdiği çalışmada, birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde içsel nedenlerle bölümü seçtiklerini vurgulamıştır. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulgularının benzer çalışmalarla örtüştüğü ifade edilebilir. Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleği içsel motivasyon kaynakları doğrultusunda, isteyerek seçmeleri ve istekle eğitimlerine devam etmeleri gelecekte beklentilerini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Eğitim sürecindeki bu motivasyonun, meslek hayatına olumlu yansımalarla bulunabileceği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının bu meslek dalını tercih etme nedenleri, mesleği seçmelerinde etkili olan güdüleyiciler ile kısa ve uzun vadede mesleki beklentileri, mesleğe yönelik inanç ve algılarını, dolayısıyla eğitsel uygulamalarını etkileyebilmektedir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, duygu düşünce, inanç ve beklentilerine yönelik yapılan çalışmalar, okul öncesi eğitimin gelişmesini, kalitesinin artmasını sağlayabilecektir. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen bulgular, okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercihinde etkili olan nedenlerle gelecek beklentilerine ışık tutmak ve ilgili alan yazına katkı sağlamak açısından önemlidir. Elde edilen bulguları değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken belirli sınırlılıklar da söz konusudur. Bu sınırlılıklardan biri araştırmanın genellenebilirliği ile ilgilidir. Araştırmadan elde edilen veriler, çalışmanın gerçekleştirildiği üniversitede okul öncesi öğretmenliği programına kayıtlı olan öğrencilerle sınırlıdır. YÖK Lisans Atlası (b.t.) verilerine göre hali hazırda 87 üniversitede örgün eğitimin devam ettiği bir program olan okul öncesi öğretmenliği, farklı üniversite türlerinde ve coğrafi bölgelerde demografik olarak ve akademik başarı düzeyi olarak değişen öğrenci profillerine sahiptir. Bu durum güncel çalışmada elde edilen verilerin evreni temsil etmesi açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır. Araştırmadaki bir diğer sınırlılık, veri toplama sürecinde kullanılan ölçme araçlarının yapısıyla ilgilidir. Araştırmada kullanılan ölçüm araçları likert tipi derecelendirme sistemi üzerine kurulan ve belli sayıda maddeden oluşan yapılandırılmış ölçekler oldukları için araştırma değişkenleri arasında kurulan ilişki kullanılan ölçeklerle sınırlıdır. Bunlar ışığında gelecek araştırmalarda farklı üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği programlarındaki öğretmen adayları ile yaş, cinsiyet, sosyoekonomik statü, aile yapısı gibi çeşitli değişkenlerin olası etkileri göz önünde bulundurulabilir. Ayrıca nitel veya karma desene dayanan yöntemlerde araştırmalar gerçekleştirilebilir. Öğretmen adaylarının,

mesleki süreçte de izlendiği boyamsal çalışmalar planlanabilir. Üniversite tercihleri sırasında okul öncesi öğretmenliği ile ilgili bilgilendirmelerin yer aldığı kısa tanıtımlar hazırlanarak adayların meslek dalıyla ilgili daha çok bilgi sahibi olması sağlanabilir. Okul öncesi öğretmenlerinin meslek sürecinde yaşadıkları sorunların ortaya konulduğu araştırmalar arttırılabilir. Bu araştırmalar, öğretmenlerin sorunlarının azaltılması yönündeki uygulamalara katkı sağlayabilecektir. Bu araştırma bağlamında, okul öncesi öğretmen adaylarının mesleğe yönelik algılarının, mesleği tercih nedenlerinin ve gelecekte beklentilerinin ortaya konulmasının, okul öncesi eğitime önemli katkılar sağlayabileceği söylenebilir.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Alexander, P. A. (2008). Charting the course for the teaching profession: The energizing and sustaining role of motivational forces. *Learning and Instruction*, 18(5), 483-491. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2008.06.006>
- Alkaya, A., Çoban, S., Tehci, A., & Ersoy, Y. (2016). Çevresel duyarlılığın yeşil ürün satın alma davranışına etkisi: Ordu Üniversitesi örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0(47), 121-134.
- Bastick, T. (2000). Why teacher trainees choose the teaching profession: Comparing trainees in metropolitan and developing countries. *International Review of Education* 46(3/4) 343- 349.
- Bedel, E. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve bazı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 31-48.
- Buldur, A., Keskin, M. E., & Börekçi, E. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri: İçsel ve dışsal faktörler. *JRES*, 8(1), 167-178. <https://doi.org/10.51725/etad.906161>.
- Bursal, M., & Buldur, S. (2013). Fen bilgisi öğretmen adayları için öğretmenlik tercih nedenlerini derecelendirme ve geleceğe yönelik beklentiler ölçekleri geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Teacher Education*, 2(1), 47-64.
- Bursal, M., & Buldur, S. (2016). İlköğretim öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri ve geleceklerine yönelik beklentileri: karşılaştırmalı bir analiz. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 351-376.
- Büyükaşahin, Y., & Şahin, A. E. (2017). Öğretmenlerin gözünden eğitimde kalite sorunsalı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1134-1152.
- Carlo, A., Michel, A., Chabanne, J. C., Bucheton, D., Demougin, P., Gordon, J., ... & Valette, S. (2013). *Study on policy measures to improve the attractiveness of the teaching profession in Europe* [European Commission]. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00922139/document>
- Ciuciu, J., & Robertson, N. (2019). "That's what you want to do as a teacher, make a difference, let the child be, have high expectations": stories of becoming, being and unbecoming an early childhood teacher. *Australian Journal of Teacher Education*, 44(11), 79-95. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2019v44.n11.5>.
- Cook, R. D., & Weisberg, S. (1982). *Residuals and influence in regression*. Chapman and Hall.
- Çeliköz, N. (2009). Basic factors that affect general academic motivation levels of candidate preschool teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1357-1365.
- Devercelli, A. E., & Beaton-Day, F., (2020). *Better jobs and brighter futures: Investing in childcare to build human capital*. World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35062> License: CC BY 3.0 IGO
- Doğrul, H., & Kılıç, F. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 49-57.

- Ekiz, D. (2006). Sınıf öğretmenliği mesleğine yönelen adayların profilleri ve geleceğe yönelik beklentilerinin incelenmesi. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 131-147.
- Gore, J., Holmes, K., Smith, M., & Fray, L. (2015). Investigating the factors that influence the choice of teaching as a first career. *A Report commissioned by the Queensland College of Teachers*. University of Newcastle.
- Gravetter, F.J., Wallnau, L.B., Forzano, L. B., & Witnauer, J.E. (2021). *Statistics for the behavioral sciences*. Cengage Learning.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995). *Multivariate data analysis*. Prentice-Hall.
- Heinz, M. (2015). Why choose teaching? An international review of empirical studies exploring student teachers' career motivations and levels of commitment to teaching. *Educational Research and Evaluation*, 21(3), 258–297. <https://doi.org/10.1080/13803611.2015.1018278>
- Ingersoll, R. M., & Smith, T. M (2003). The wrong solution to the teacher shortage. *Educational Leadership*, 60(8), 30–33.
- Jungert, T., Alm, F., & Thornberg, R. (2014). Motives for becoming a teacher and their relations to academic engagement and dropout among student teachers. *Journal of Education for Teaching*, 40(2), 173-185.
- Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri. *e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)*, 7(2), 44-66.
- Kılınç, A., Watt, H. M. G., & Richardson, P. W. (2012). Factors influencing teaching choice Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 199-226. <https://doi.org/10.1080/1359866X.2012.700048>
- Kızıltepe, Z. (2015). "Teacher stress and misbehavior toward students a problem of work motivation", *Mindfulness for educational practice: a path to resilience for challenging work*, Book Series: *Research on stress and coping in education*, G.S., Gates (Compiler), 25-38. Information Age Publishing.
- Kieschke, U., & Schaarschmidt, U. (2008). Professional commitment and health among teachers in Germany: A typological approach. *Learning and Instruction*, 18(5), 429-437. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2008.06.005>
- König, J. A. & Rothland, M. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 289 - 315.
- Lin, E., Shi, Q., Wang, J., Zhang, S., & Hui, L. (2012). Initial motivations for teaching: Comparison between preservice teachers in the United States and China. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 227–248. <https://doi.org/10.1080/1359866X.2012.700047>
- Lysaght, Z., O'Leary, M. & Scully, D. (2018). Pre-service teachers' expectations for teaching as a career: A snapshot at a time of transition. *The Irish Journal of Education / Iris Eireannach an Oideachais*, 42, 88–107. <https://www.jstor.org/stable/26607241>
- Mihelič, M. Z., Nosonjin, M.S., Rajić, A.G., & Zuljan, M.V. (2022). Motivations for choosing a career and the expectations of Serbian and Slovenian preschool teachers of their own career development, *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*, 10(1), 71-91.
- Minaz, M.B. (2019) Öğretmen adaylarının kariyer beklentileri ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 698 – 708.
- Moody, J. (2009). Key elements in a positive practicum: insights from Australian postprimary pre-service teachers, *Irish Educational Studies*, 28(2), 155 - 175.
- National Education Union (NEU). (2018). *NEU survey shows workload causing 80% of teachers to consider leaving the profession*. National Education Union. <https://neu.org.uk/pressreleases/neu-survey-shows-workload-causing-80-teachers-consider-leaving-profession>
- Recchia, S. L., Beck, L., Esposito, A., & Tarrant, K. (2009). Diverse field experiences as a catalyst for preparing high quality early childhood teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 30(2), 105 - 122.
- Richardson, P. W. & Watt, H. M. G. (2005). 'I've decided to become a teacher': Influences on career change. *Teaching and Teacher Education*, 21(5), 475- 489. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2005.03.007>

- Rutten, L., & Badiali, B. (2020). Why they teach: Professional development school teacher candidates' initiating motivations to become teachers. *School-University Partnerships*, 13(1), 12-21.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Thomson, M. M., Turner, J. E., & Nietfeld, J. L. (2012). A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*, 28(3), 324-335. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.10.007>
- UNESCO Institute for Statistics. (2016). “The world needs almost 69 million new teachers to reach the 2030 education goals.” UNESCO Institute for Statistics. <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs39-the-world-needs-almost-69-millionnew-teachers-to-reach-the-2030-education-goals-2016-en.pdf>.
- Varkey Foundation. (2013). *Global teacher status index 2018*. Global Teacher Prize. <https://www.globalteacherprize.org/media/2787/2013globalteacherstatusindex.pdf>.
- Varkey Foundation. (2018). *Global teacher status index 2018*. <https://www.globaleducationseries.org/media/4867/gts-index-13-11-2018.pdf>.
- Yazıcı, Z. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities (MJH)*, 3(2), 279-286.
- YÖK Lisans Atlası (b.t.). *Okul öncesi öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler*. Yüksek Öğretim Program Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=20062>
- YÖK Meslek Atlası (2020). *Okul öncesi öğretmenliği - yerleşenlerin tercih eğilimleri – programlar lisans atlası*. Yüksek Öğretim Program Atlası. https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-lisans-panel.php?y=20062vep=meslek_13&pr=1
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (b.t.). *Yüksek öğretim istatistikleri*. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

EXTENDED ABSTRACT

Investigation of Predictive Effects of Preschool Teacher Candidates' Reasons for Preferring the Teaching Profession on Their Expectations for the Future

Introduction

The education system, one of the basic building blocks of social life and social system in the modern world both on a national and international scale, has paved the way for the teaching profession to continue its existence as an important and great workforce all over the world. In the relevant literature, it was revealed that the reasons for teacher candidates' preferring the teaching profession were categorized under three groups altruistic reasons, internal reasons, and external reasons although reasons varied widely. In this regard, although there were various studies on the reasons for preferring the teaching profession both on a national and international scale, it was determined that there were limited studies investigating the reasons for teacher candidates to prefer the department of preschool teaching and their expectations for the future. There were no studies dealing with the predictive effects of preschool teacher candidates' reasons for preferring the profession on their expectations for the future. In this regard, this study aimed to investigate the predictive effects of preschool teacher candidates' reasons for preferring the profession on their expectations for the future.

Method

This study aimed at investigating the predictive effects of preschool teacher candidates' reasons for preferring the profession on their expectations for the future and a relational screening model was adopted. The participants were determined by using the easy sampling method and the study group consisted of 215 students enrolled in the Preschool Education Program of a state university. 77% (n=165) of the participating teacher candidates were female and 23% (n= 50) were male. Considering the distribution of teacher candidates by grade level, 20% (n=44) of the participants were 1st-grade, 36% (n=77) were 2nd-grade, 34% (n=72) were 3rd-grade, and 10% (n=22) were 4th-grade students in the preschool teaching department of a state university.

The Reasons for Preferring Teaching Rating Scale [RRTRS] and the Expectations for the Future Scale [EFS] developed by Bursal and Buldur (2013) were used as data collection tools. RRTRS was developed to reveal the factors affecting teacher candidates' career choices. RRTRS was a 4-point Likert-type rating scale consisting of 22-item and two dimensions as external reasons and intrinsic reasons. The intrinsic reasons dimension consisted of two sub-dimensions: altruistic reasons and intrinsic reasons. The internal consistency coefficient for the external causes dimension was .78, .88 for the internal causes, and .81 for the altruistic reasons. Expectations for the Future Scale (EFS) was used to analyze teacher candidates' expectations for the future and is a 4-point Likert-type scale consisting of 10 items. Four of the items on this scale were negative and six of the items were positive. In this study, the internal consistency coefficient of the EFS scale was found to be .83.

Pearson Product Moments Correlation Coefficient was calculated to determine the correlation between the variables in the analysis process of the data. Multiple Linear Regression Analysis was used to analyze the predictive level of the independent variables together with the dependent variable.

Result and Discussion

As a result of this study, it was determined that there was a significant correlation between the preschool teacher candidates' reasons for preferring the profession and their expectations for the future. In this regard, it was determined that the levels of teacher candidates' expectations for the future increased/decreased as the internal and altruistic reasons effective in preferring the profession increased/decreased. On the other hand, it was determined that there was a negative and significant correlation between the level of expectation for the future and the external reasons effective for preferring the profession. It was also determined that the expectations for the future decreased/increased as the external reasons effective in preferring the profession increased/decreased. It was revealed that altruistic, internal, and external reasons effective in career choice and together they had an important share in explaining the change in the levels of teacher candidates' expectations for the future. Among the three preference reasons, altruistic reasons predicted the expectations for the future expectation at the highest level and external reasons predicted the expectations for the future at the lowest level. These findings were in parallel with the findings of similar studies in the literature. In a study conducted by Buldur, Keskin, and Börekçi (2021) with 90 preschool teacher candidates, it was determined that internal reasons were more effective than external reasons in preferring a department. Likewise, in a study conducted by Bursal and Buldur (2016) with 477 primary school teacher candidates, it was determined that altruistic and internal reasons were more effective in preferences, there was a positive correlation between altruistic and internal reasons and expectations for the future, and there was a negative correlation between external reasons and expectations for the future. It was revealed that the willingness of teacher candidates to prefer the profession and continue in the department had a statistically significant correlation with the levels of their expectations for the future. It was also revealed that both variables together predicted the levels of teacher candidates' expectations for the future. Finally, it was revealed that five variables, including altruism, internal, and external reasons, willingly preferring the profession, and willingly attending the department, predicted the expectations for the future at a significant level. The findings obtained from this study are important in terms of shedding light on the future expectations of preschool teacher candidates due to the reasons effective in preferring this profession and contributing to the relevant literature. The limitations of this study were as follows: the data obtained from this study was limited to the students enrolled in the preschool teaching program at the university where the study was carried out and the correlation established between the research variables was based on the standardized scales used in the study. In this regard, it is recommended to conduct studies in the future with preschool teacher candidates in different universities by using methods based on qualitative or mixed patterns, to consider variables such as gender, age, socioeconomic status, and family structure, and to conduct longitudinal studies to investigate the long-term correlation between these variables.

"Journal of Education and New Approaches - JENA" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).